

CZU:37.016

DOI: 10.36120/2587-3636.v25i3.140-146

PREDAREA CA ACT DECIZIONAL ÎN CADRUL PROCESULUI DIDACTIC

Monica Maria MIHĂILĂ, drd., UST

<https://orcid.org/0000-0002-6960-0077>

Școala Gimnazială „Nicolae Bălcescu”, România

Rezumat. Predarea este activitatea didactică sistematică, organizată, desfășurată de către profesor care implică proiectarea activităților educaționale, identificarea finalităților urmărite, determinarea conținuturilor, organizarea condițiilor ce vor favoriza atingerea competențelor, desfășurarea activității didactice și evaluarea calității modificărilor intervenite în comportamentul elevilor.

Cuvinte cheie: predarea, accepțiuni ale predării, predarea activizată, modele de predare.

TEACHING AS A DECISION-MAKING ACT IN THE DIDACTIC PROCESS

Abstract. Teaching is the systematic, organized didactic activity carried out by the teacher that involves the design of educational activities, identifying the aims, determining the contents, organizing the conditions that will promote the achievement of skills, conducting teaching and evaluating the quality of changes in student behaviour.

Keywords: teaching, teaching meanings, activated teaching, teaching models.

Predarea este „arta de a prezenta un model, de a arăta procedeele de urmat pentru a-l realiza și de a permite celui care învață să se antreneze în realizarea modelului prezentat” [1, p. 93].

Acțiune didactică pe care o propune profesorul, predarea poate fi organizată în forme diferite și variate. Un prim aspect ar fi actul de predare văzut ca activitate de instruire a cadrului didactic, orientat către elev, pentru dinamizarea activităților specifice oricărei activități de învățare. Un alt aspect ar fi că predarea privește actul „de comunicare a mesajului pedagogic, care trebuie receptat de elev în vederea stimulării activității, inițial ca învățare dirijată, ulterior ca autoînvățare sau ca învățare autodirijată” [3, p. 3].

Predarea devine eficientă și în cadrul celorlalte activități didactice, dacă are loc un proces de învățare real, dacă elevii sunt motivați să participe la activități didactice, care necesită înțelegere, asimilare de competențe (cunoștințe, abilități, aptitudini), să realizeze transferuri și aplicări creatoare [10, p.109-110].

În instruirea interactivă predarea „devine o modalitate de stimulare și dezvoltare a capacităților intelectuale, cognitiv acționale, dar și a proceselor și operațiilor care stau la baza acestor capacități și la baza cunoașterii”. Trebuie să observăm „faptul că dezvoltarea logice interne a disciplinei nu dezvoltă automat și de la sine logica gândirii celui care învață” [1, p. 93].

În procesul de învățământ, între sec. XVII - XIX, se pune accentul pe activitatea de predare. Cadrul didactic avea rolul de a transmite cunoștințe în vederea memorării și reproducerii acestora de către elevi. La sfârșitul secolului al XIX-lea și prima jumătate a

secolului al XX-lea apare un nou curent care concepe procesul de învățământ ca activitate de predare – învățare. Rolul principal îl are tot cadrul didactic care a făcut corelația dintre predarea inițială și învățare. Această acțiune a fost organizată, orientată, declanșată, din dorința transformării personalității elevului. Din a doua jumătate a secolului al XX-lea, procesul de învățământ este descris ca o activitate de predare – învățare - evaluare, iar actul pedagogic se realiza prin corespondența dintre obiective-conținuturi-metodologie și evaluare.

Cercetătorii au fost interesați de predare ca știință, astfel că punctul de pornire în cercetare s-a axat pe profesori investigând cunoștințele de specialitate ale acestora. Predarea este văzută ca o cerință problematică și complexă ce necesită timp și voință pentru a fi atent asupra ei în privința schimbării unor decizii sau acțiuni, dar mai ales la construcția acestora. Profesorii trebuie să reflecte profund la organizarea predării și învățării, la atitudinea elevilor, precum și asupra interacțiunii acestora în procesul de predare – învățare la nivelul clasei.

Din anul 1970, studiarea gândirii profesorilor, a organizării informațiilor, a cunoștințelor deținute de aceștia nu a mai prezentat un interes real (Shulman 1987). Au început să apară noi studii privind *predarea interactivă*. În acest sens îi putem aminti pe cercetătorii (Clark și Peterson 1986) care susțin perspectiva că: „raționamentul profesorului depinde de bogăția cunoștințelor lui despre elevi, evenimente și obiecte, și de relația profesorilor dintre și printre aceste lucruri” [5, p. 26- 29].

Elemente definiții ale predării sunt: planificarea, proiectarea, realizarea actului educațional; crearea conținuturilor astfel încât să provocăm o schimbare de comportament în atitudinea elevului; dirijarea reformării dorite prin strategii specifice, facilitarea de activități care vor încuraja apariția schimbărilor, atingerea competențelor, controlul și aprecierea transformărilor care au avut loc în comportamentul elevilor; realizarea conținuturilor cu scopul de a atinge competențele propuse, desfășurarea activităților de învățare, evaluarea comportamentului elevilor survenit în urma actului de predare - învățare [apud 5, p. 30].

Transmiterea de cunoștințe în actul de predare se realizează prin comunicarea pedagogică. Predarea „este o activitate specifică profesorului, logică, de organizare și conducere a învățării” [7, p. 23].

Plecând de la punctul de vedere al profesorului I. Neacșu privind predarea avem în vedere următoarele aspecte: în predare este inclusă învățarea, deoarece competențele propuse pot fi atinse prin activități de învățare, de introducere sistematică a unui conținut nou în cadrul sistemului de cunoștințe existent; procesul de predare devine eficient dacă are loc un proces real de învățare, dacă îi ajută pe elevi să se implice în activitate; predarea implică o structură mentală și interacțională corectă și se sprijină pe relații interne în cadrul conținutului ei, al subiecților umani implicați, al dimensiunilor temporale și spațiale etc; este un proces care în funcție de nivelurile de înțelegere ale

elevilor, de feed-back-ul prezent, de gradul operaționalizării obiectivelor și al conținuturilor corespunzătoare devine secvențial și reversibil; ajută la dezvoltarea progresivă a personalității elevilor; este o activitate dinamică și complexă care cuprinde atât comportamente observabile și măsurabile cât și comportamente interiorizate (atitudini, interese, motivație, voință); se extinde dincolo de activitatea desfășurată în clasă, include de fapt proiectarea, organizarea, elaborarea întregului demers educațional [8, p. 94-96].

Predarea, ca latură a procesului de învățământ este strâns legată de celelalte două laturi: învățarea și evaluarea. Dacă învățarea de tip școlar înseamnă schimbarea comportamentului elevilor ca urmare a trăirii unei experiențe organizate pedagogic, predarea vizează planificarea, organizarea și desfășurarea acestei schimbări, prin angajarea elevilor, într-o nouă experiență de cunoaștere, de trăire sau de acțiune, iar evaluarea permite măsurarea și aprecierea rezultatelor obținute de elevi în urma predării și învățării [apud 8, p. 23]. Activitățile de predare sunt relevante în funcție de potențialul lor cognitiv, afectiv și psihomotor.

Principalele „accepțiuni ale predării”, descrise de profesorul Ioan Cerghit, sunt următoarele:

Predarea ca transmitere de cunoștințe este definită ca fiind predarea prin care se transmit informații, se comunică cunoștințe, rezultate, cercetări științifice, se prezintă o lecție etc.

Predarea ca ofertă de experiență este prezentată „ca ofertă a unei progresii de experiențe cognitive, acționale și afective determinate și dirijate în mod intenționat spre valori (axiologie)” [4, p.17].

Predarea ca formă de dirijare a învățării se realizează prin îndrumări, explicații, aprecieri folosite în vederea orientării eforturilor elevilor către conținuturile de învățare. Criticii nu susțin excesul de dirijare care dezavantajează munca, inițiativa și activitatea proprie, privează elevul de la implicarea și anticiparea construcției unei strategii, atunci când trebuie să rezolve singur o situație problemă [5, p. 32].

Predarea ca instanță de decizie este reprezentată de o instanță care decide modul cum se va desfășura actul educațional. Cadrul didactic în această situație ia decizii privind organizarea, impunerea, dezvoltarea, personalizarea, interpretarea, concretizarea, controlul, exprimarea afectivității privind activitatea didactică. Exprimarea verbală cât și nonverbală îi permite acestuia descoperirea unor teorii ale predării precum și impunerea unor condiții ale predării.

Predarea ca act de comunicare este realizată cu ajutorul participanților la actul de comunicare, respectiv emițătorul și receptorul, a canalului de comunicare, „a proceselor de codare și de decodare a mesajelor, a relațiilor dintre repertori (gradul lor de congruență), a depășirii barierelor de comunicare, a tipurile și formele de comunicare, a comunicării verbale dar și comunicării nonverbale precum și a empatiei” [apud 5, p.35].

Predarea online – predare ca act decizional. Predarea online reprezintă un proces bazat pe competențe digitale, ceea ce presupune o particularizare și o transformare a normelor, regulilor și principiilor pedagogice interactive de grup în elemente practice digitale de transmitere, însușire și actualizare a unor valori de conținut informațional, metodologic și acțional interactiv.

Performanța predării este rezultatul unui act de comunicare eficient în mediul online, deoarece comunicarea reprezintă modul fundamental de interacțiune dintre profesor și elev.

Relaționarea dintre profesor și elev în mediul online este posibilă datorită repertoriului comun al celor doi . Comunicarea pedagogică se realizează atunci când intersecția celor două repertorii are o valoare pozitivă destul de mare pentru a face mesajul rezistent la modificări, fiind evitate distorsiunile și efectele lor negative [7, p.23].

Aspectele negative care apar în comunicarea online pot fi cauzate de: organizarea și desfășurarea necorespunzătoare a predării și învățării; diferite situații tehnice privind accesarea programelor digitale; anormalități generate de starea de oboseală sau neatenție a elevilor sau a profesorului; neglijența dezvoltatorilor de soft-uri educaționale precum și folosirii necorespunzătoare de către elevi și profesori a uneltelor de tehnologie informatică și comunicativă. Toate aceste fenomene afectează comunicarea didactică online și creează obstacole în transmiterea și asimilarea informațiilor.

Pentru a exista o bună comunicare didactică online este necesar să parcurgem următoarele etape: pregătirea din timp a uneltelor de tehnologie didactică, alegerea corectă a competențelor specifice și a informațiilor semnificative; gruparea informațiilor în jurul unei legături care stimulează perceperea și înțelegerea mesajului, și a unor resurse didactice adecvate; ordonarea informațiilor în diferite variante: cronologică, spațială, cauzală, tematică, crescătoare, descrescătoare, inductivă, deductivă; precizarea corectă a activităților de învățare; cunoașterea mesajului educațional, corectarea și realizarea variantei finale.

O prioritate formativă a comunicării didactice online presupune realizarea următoarelor operații : cunoașterea conținutului mesajului educațional, „perfecționarea continuă a canalelor de comunicare a mesajului educațional” [apud 7, p.24].

Predarea activă se bazează pe rezultate și pe principiile formulate de cercetători în psihologie care îl situează pe elev în centrul actului construit al învățării. În urma predării elevii vor avea competențe din cunoașterea declarativă, procedurală precum și din cea condițională. Predarea strategică are rolul de a modela strategiile de învățare ale elevilor punând în valoare elemente ce țin de cogniție și metacogniție pentru realizarea progresivă a unei cunoașteri tot mai complexe [1, p.94].

Caracteristicile funcției predării strategice sunt descrise în trei etape după cum urmează:

Prima etapă este cea de contextualizare în care scopul predării este stimularea, respectiv declanșarea, impulsivitatea elevilor în cadrul procesului învățării. Competențele specifice constau în realizarea unui „mecanism feedforward” eficient, investigarea achizițiilor anterioare ale elevilor, identificarea eventualelor lacune, asigurarea că elevii dețin achiziții minime necesare, identificarea segmentelor de conținuturi care prezintă interes. În etapa de decontextualizare scopul predării este sprijinirea elevilor în aplicarea cunoașterii procedurale și strategice, în construirea de strategii de învățare, respectiv în implicarea realizării procesului învățării. Competențele specifice constau în realizarea unui „mecanism de feedback formativ eficient”, în activizarea reprezentărilor elevilor, în deconstruirea și reconstruirea acestora, în sprijinirea elevilor să proceseze informațiile să-și însușească cunoștințele în manieră sistemică, în îndrumarea elevilor să-și imagineze strategii de învățare cognitive și metacognitive, în operarea, în organizarea, în structurarea sistemică și stocarea cunoștințelor în memorie. Următoarea etapă de recontextualizare are ca scop sprijinirea elevilor, pentru ca aceștia să valorifice achizițiile în contexte situaționale noi și să folosească propriul proces de construire a cunoștințelor. Competențele specifice au în vedere mobilizarea, restructurarea, valorificarea achizițiilor anterioare și folosirea în contexte situaționale noi, realizarea premiselor transferului de achiziții specifice sau nespecifice, crearea premiselor personalizării achizițiilor elevilor [apud 1, p. 94- 95].

În funcție de relaționarea cadru didactic - elev, predarea poate fi unidirecțională, bidirecțională și multidirecțională. Considerăm că predarea este unidirecțională, atunci când relaționarea se realizează între cadru didactic și elev situație în care cadrul didactic este actorul implicat activ în activitatea de predare iar elevul este spectatorul care preia informația fără a participa la actul de învățare. Predarea bidirecțională se realizează între cadru didactic –elev - cadru didactic, situație în care cadrul didactic realizează un dialog diferențiat cu elevii, în funcție de gradul de implicare al acestora. Predarea multidirecțională este predarea care are loc între cadru didactic – elev - elev - cadru didactic. În acest caz, cadrul didactic susține inițiativa elevilor de a construi propria activitate și a crea propriile intervenții în procesul de predare – învățare [4, p.18]. Astfel că, elevul își formează capacitățile cognitive, aptitudinile și atitudinile în timpul procesului de predare – învățare susținut de cadrul didactic [2, p.3].

Din perspectiva proiectării curriculare am indentificat în literatura de specialitate, modele de predare în care acțiunea este centrată de elev:

- „predarea nondirectivă: model inspirat din pedagogia nondirectivă (C. Rogers) și teoretizată de Snyders;
- sinectica: model dezvoltat de J. M. Gordon, ce valorifică lucrul în grup pentru dezvoltarea creativității;

- predarea „conștientizantă”: model centrat pe susținerea eu-lui și pe antrenamentul conștient dezvoltat în grup;
- reuniunile clasei: model adaptat după R. Glaser ce promovează realizarea unei atmosfere pozitive și a unui climat favorabil de studiu în clasă” [6, p. 396].

Stilul de predare „se definește ca ansamblu de structuri comportamentale relativ constante de a instrui, de a comunica, de a coopera cu elevii, de a decide asupra situațiilor de învățare precum și de a adopta atitudini față de rezultatele și comportamentele acestora” [3, p.11].

Stilurile de predare au fost prezentate de profesorul Ioan Cerghit după cum urmează: „după poziția partenerilor de activitate didactică: centrat pe profesor, centrat pe elevi, interactive; după particularitățile cognitive ale predării: abstract, concret; după capacitatea de comunicare: comunicativ, necomunicativ; după particularitățile comportamentului afectiv: apropiat, distant, impulsiv; după mobilitatea comportamentului didactic: adaptabil, rigid, inflexibil; după mobilitatea de raportare la nou: deschis spre inovație, închis, rutinar; după modalitatea de conducere: autoritar, democratic, laissez-faire” [11, p.34].

Profesorul care folosește stilul de predare creativ-interactiv, promovează o atitudine deschisă, pozitivă, receptivă, respectă opinia elevilor săi și îi susține în demersurile pe care le întreprind în descoperirea cunoașterii.

Mușata Bucuș face o clasificare privind rolul profesorului interactiv de unde putem desprinde și stilul de predare al acestuia. Astfel că voi face o descriere a fiecărui stil de predare după cum urmează:

- stilul „pedagogului” care realizează dispozitive de învățare;
- stilul „proiectantului”, al „managerului”, al „moderatorului” și al „organizatorului” actului educațional;
- stilul „mediatorului” privind învățarea prin metode și tehnici interactive;
- stilul de facilitator al învățării și autoformării prin crearea de activități și practici didactice interactive;
- stilul de consilier al elevului realizând o relație bazată pe încredere și sprijin reciproc;
- stilul de partener al elevului în realizarea actului educațional interactiv;
- stilul strategului care îl ajută pe elev să construiască cunoașterea [10, p.35].

În literatura de specialitate apar și alte clasificări ale stilurilor de predare cum ar fi: „stilul realizator”, „stilul profesorului negativist”, „stilul promotorului”, „stilul autocratului”, „stilul ezitant”, „stilul birocratic”, „stilul altruist”, „stilul autocrat” [11, p.34].

În cadrul procesului de predare cadrul didactic trebuie să-și adapteze întregul demers educațional la formele de gândire ale elevilor. Cadrul didactic poate să prezinte

conținuturi educaționale într-o formă finită „condensată”, „deductivă”, în timp ce elevii utilizează de obicei raționamentul inductiv, recurg la segmentarea unui conținut în pași mici [7, p. 24].

Predarea o putem caracteriza prin complexitatea oferită, mai ales, de faptul că este susținută atât de competențe și „comportamente exteriorizate cât și interiorizate” [1, p.95], cât și de faptul că este interactivă și se află într-o strânsă relație cu celelalte două procese principale ale învățământului: învățarea și evaluarea.

Predarea ca act decizional în cadrul procesului didactic, nu poate fi realizată altfel decât prin dorința profesorului de a-l învăța pe elev, folosind un demers didactic bine conceput prin alegerea competențelor, elaborarea strategiilor, stabilirea sarcinilor precum și a resurselor necesare unei evaluări interactive.

Predarea tradițională a fost cunoscută și interpretată ca o activitate de transmitere de cunoștințe către elevi. Astăzi, predarea implică formarea elevilor pentru viață, dar actorul principal al acestui proces rămâne tot profesorul care face trecerea de la tradițional la modern așa cum au făcut-o și înaintașii săi. Actul de predare este influențat de fiecare cadru didactic prin propria personalitate, prin metodele și strategiile didactice pe care le aplică, prin actele educative și sociale, prin dăruirea care o manifestă față de elevi. Atitudinea corectă față de cunoaștere este una de generozitate. Prin această atitudine predarea este o șansă de binefacere și dăruire.

Bibliografie

1. BOCOȘ, M.D. Instruirea interactivă. București: Editura Polirom, 2013. 472 p.
2. CUCOȘ, C. Pedagogie, Ediția II. Iași: Editura Polirom, 2002, 68 p. [9.04.2020].
3. <https://www.spiruharet.ro/data/zone/da9eb2e0160dd984dc8fc29a75e2899c.pdf> [9.04.2020].
4. ILIE, M. coord. Teoria și metodologia instruirii. Timisoara: Editura Eikon, 2012. 173 p.
5. IUCU, R. Teoria și metodologia instruirii. MEC, Proiectul pentru învățământ rural, 2005. 133 p.
6. JIPA, L. Didactica sau teoria instruirii. 117-152 p. [4.05.2020] https://www.academia.edu/10929977/Capitolul_IX
7. MARA, D. Teoria și metodologia instruirii. Modul psihopedagogic. Sibiu: Universitatea L. Blaga, 2015. 66 p.
8. NEACȘU, I. Instruire și învățare. București: EDP, 1999. 281 p.
9. NEACȘU, I. Instruire și învățare. București: Editura Științifică, 1990, 344 p.
10. OPREA, C. Metode interactive de predare, învățare, evaluare. Suport de curs. Teleorman: ISJ, 2012. 77 p. [4.05.2020] <https://www.academia.edu/26072054/Curs>
11. TIRON, E.; STANCIU, T. Teoria și metodologia instruirii; Teoria și metodologia evaluării. București: E.D.P, 2019, 280 p.